

EKOLOŠKI

BILTEN

besplatan primjerak

DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE

* GODINA 3 * BROJ 20 * ODŽAK * 01.12.2011.

Elektronske verzije Biltena može pogledati na www.vrbovac.com

IZ OVOG BROJA IZDVAJAMO:

- Regionalna deponija
- Školsko dvorište
- Tajna Uskršnjih otoka
- Vizionar i karizmatik

SRETNU I USPIJEŠNU 2012. GODINU!

ŽELI VAM DRUŠTVO PRIJATELJA PRIRODE

"Šiške u inju"

Ekološki bilten
Društva prijatelja prirode
"Lipa"
Tel.: 031 762 135
031 711 666
Fax.: 031 711 665
www.vrbovac.com
dpp.lipa.odzak@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik
Ivo Lubina

Izvršni urednik
Zijad Terzić

Redakcija
Niaz Šabić, Katarina Čamber,
Asmer Kršić, Ilica Vidović,
Ilija Ilić, Šefika Omerbašić,
Anto Knežević

Grafička obrada
Ivica Katić

Lektor
prof. Dževida Porobić

Tiraž
200 primjeraka

Štampa
GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena
financira:
FEDERALNO MINISTARSTVO
OKOLIŠA I TURIZMA

MINISTARSTVO PROMETA,
VEZA, TURIZMA I ZAŠTITE
OKOLIŠA ŽUPANIJA POSAVSKE

OPĆINA ODŽAK

GODIŠNJE DOBA

Jesen lagano prolazi sa svojim ljepotama, prekrasnim bojama i posebnim ugođajem, a što smo mi u «Lipi» pokušali iskoristiti, doživjeti i uživati u naših nekoliko prelijepih jesenjih pohoda. Prvo je bio tradicionalni slet Društva i hodanje našim stazama do izletišta Radilj zatim Bobovac pa Martinje u Kutjevu, sve prekrasni dani sa bojama isprepletanim sunčevim zrakama i na kraju, u već zimskom ugođaju, ponovo Radilj.

Dolazi nam zima sa svim svojim blagdanima, slavljinama i darivanjima ali i virusima koji divljaju i šire se zavidnom brzinom. Krajnje je vrijeme da ojačamo svoj imunološki sistem i provedemo nadolazeću zimu u što boljoj formi. Zato, jedimo puno voća i povrća bogatog vitaminom C, pijmo čajeve (posebno zeleni), toplo se oblačimo i lagano zaštitimo dišne puteve i grlo, opustimo se i dovoljno spavajmo, ne koristimo olako antibiotike i na kraju, postajem dosadna u ponavljanju tvrdnje kako fizička aktivnost i šetnja na svježem zraku potiče stvaranje tvari neophodnih za obranu od infekcija.

Zdrav čovjek, zdravo društvo, zdrav svijet, zdrav planet – to je nešto čemu trebamo težiti, posmatrati život u pozitivnom svjetlu, prilagođavati se i prihvaćati prirodu kakva je i mijenjati sebe umjesto da stalno hoćemo promijeniti sve oko sebe. Nemojmo uvijek tražiti krivce u nekome ili nečemu drugom, tražiti, prepoznavati i otkrivati «neprijatelje» jer u pogledu zaštite okoliša jedini pravi odgovor po pitanju neprijatelja je da smo to mi sami. SVI. Samo utjecajem na vlastitu svijest možemo nešto učiniti u izgradnji nove budućnosti poduzimanjem malih koraka u svojim kućama, školama i tvrtkama. To je težak i dugotrajan proces, ali i jedini put koji će u budućnosti biti prepoznat kao prekretnica prema održivom razvoju.

Želim da, ono što nam je svima zajedničko, a to je naš život, jedan, jedinstven i neponovljiv, bude što bogatiji, sretniji i sadržajniji, okrenut prirodi, ljudima, dobroti i miru, a da u Novu godinu ponese puno pozitivnih misli, optimizma i želje da nam svaki novi dan počinje s osmijehom..

Marija Lubina

SADRŽAJ

2. **Marija Lubina** - Godišnje doba
3. **Ilija Ilić** - Regionalna deponija
4. **Ilija Ilić** - Dnevno 10 tona otpada
5. **Anto Knežević** - Kušanje vina
6. **Eko sekcija** - Školsko dvorište
7. **Ivo Lubina** - Gorani
8. i 9. **Ivo Lubina** - Aktivnosti Društva
10. **FMOIT** - Pravilnik o ambalaži
11. **Ilija Ilić** - Najzagađenija zemlja
11. **Ilija Ilić** - Solarni paneli
12. **Anto Knežević** - Razgovor o okolišu i običajima
13. **Redakcija** - Tajna uskršnjih otoka
14. **Redakcija** - Malo nas je al' nas ima
15. **Ilica Vidović** - Vizionar i karizmatik
16. **Asmer Kršić** - Smeće na rijeci Bosni
16. **Značajni datumi 10. i 11. mjesec**
16. **Plan rada društva**

U Odžaku održan sastanak načelnika i predstavnika općina posavske regije o mogućnostima izgradnje regionalne deponije za odlagalište otpada u Doboju

REGIONALNA DEPONIJA

U svjetskoj banci 40 milijuna eura za izgradnju i rekonstrukciju deponija

Na lokalitetu Vukosavlja u planu je izgradnja transfer stanice u kojoj bi se prikupljao otpad za nekoliko najbližih općina, vršila reciklaža i odvajanje (sortiranje) čime bi se samo 20 posto neiskorištenog otpada odvozilo u regionalnu deponiju u Dobj. Prijedlog je posebno zanimljiv i za odžačku općinu jer je udaljenost predviđene lokacije transfer stanice u neposrednoj blizini.

Nakon nekoliko sastanaka u općinama posavske regije, odžačka općina bila je domaćin sastanka načelnika odžačke i načelnika i predstavnika osam općina iz Posavine na kojemu se razgovarali o zajedničkom problemu-odlaganju otpada i izgradnji centralne deponije. U dosadašnjim razgovorima u kojima su sudjelovali predstavnici općina: Odžak, Orašje, Domaljevac, Bosanski Šamac, Modriča, Vukosavlje, Gradačac i Srebrenik potencijalno i moguće mjesto izgradnje centralne deponije navedena je lokacija u općini Dobj gdje postoji odgovarajuća površina s idealnom konfiguracijom terena. Problemi vezani za odlagališta otpada nisu ništa manji u posavskoj regiji od onih u većini od 86 općina, koliko ih ima u Federaciji, rečeno je u Odžaku na regionalnom sastanku načelnika osam općina. Zaključak je da se do idućeg sastanka razmišlja u pravcu prihvaćanja ideje o izgradnji regionalne deponije u Doboju. Sastanku u Odžaku načelnika i predstavnika osam općina iz Posavine prisustvovao je i Stefan Ojdlar - službenik za upravu i društvene djelatnosti OESC-ove kancelarije u Doboju koji je rekao da je njegova organizacija veoma zainteresirana za rješavanje svih

zajedničkih problema posavske regije, kao i za izgradnju aktualnog odlagališta otpada koje treba biti uređeno po međunarodnim standardima kako bi se u ovoj oblasti regija približila euro-atlanskim integracijama. Prema njegovom saznanju, za ovaj projekt zainteresiran je i brčanski Distrikt i općina Gračanica. Pomoć OESCE-a ogledala bi se u kontaktima s drugim međunarodnim organizacijama koje pomažu BiH i potencijalnim investitorima i donatorima. Kako je istaknuo, u razgovoru s menadžerom Svjetske banke, doznao je kako je predviđeno 40 milijuna eura za izgradnju i rekonstrukciju deponija. Da bi se iskoristila ta sredstva, mora se do 2014. godine finalizirati i potpisati Ugovor o sortiranju čime bi se samo 20 posto neiskorištenog otpada odvozilo u regionalnu deponiju u Dobj. I za problem sortiranja, odnosno odvajanja otpada, konkretno rješenje ponudio je Elvir Hadžiomerović, načelnik općine Vukosavlje, istaknuvši kako se na tom projektu upravo radi. Njegov prijedlog je da se na lokalitetu Vukosavlja izgradi transfer stanica u kojoj bi se prikupljao otpad za nekoliko najbližih općina, vršila reciklaža i odvajanje (sortiranje) čime bi se samo 20 posto neiskorištenog otpada odvozilo u regionalnu deponiju u Dobj. Prijedlog je posebno zanimljiv i za odžačku općinu jer je udaljenost predviđene lokacije transfer stanice u neposrednoj blizini izlaza iz Odžaka prema Modriči.

I dok posavska regija krupnijim korakom ide ka organiziranom rješavanju problema otpada i u bliskoj budućnosti

njegovom boljem gospodarenju, otpada je – upozoravaju stručnjaci – sve više. Prosječne produkcije čvrstog otpada u Bosni i Hercegovini iznose svakim danom oko 0,7 do 0,9 kilograma po stanovniku na dan, odnosno 270 do 300 kilograma po stanovniku u godini. U razvijenim zemljama produkcija čvrstog otpada iznosi i preko tri kilograma po stanovniku na dan, a zbog sve većih količina i štetnosti po okolicu, otpad se smatra jednim od najznačajnijih ekoloških problema suvremenog svijeta. Premda ne postoje točni podaci o količinama otpada, procjenjuje se da je ukupna količina nastalog otpada u Federaciji u prošloj godini samo iz proizvodnih djelatnosti iznosila blizu 12 milijuna i 500 tisuće tona. U BiH nema nikakvih službenih podataka kada je u pitanju količina otpada koji se odlaže, što je i logično, budući da se zbog neodržavanja popisa stanovništva i ne zna koliko ima stanovnika u BiH, a oni generiraju ambalažni otpad.

STANJE DEPONIJA U FEDERACIJI

Prema podacima federalne Uprave Civilne zaštite samo na području Federacije postoji 21 uređena deponija i 33 djelomično ili nikako uređene općinske deponije. Istovremeno, prema podacima iz Strategije za zbrinjavanje čvrstog otpada, na području Federacije nalazi se tisuću i 893 nelegalnih odlagališta različite površine koja zauzimaju ukupnu površinu od blizu milijun četvornih metara (974. 221).

Ilija Ilić

Povećanje takozvanog kućnog otpada i u odžačkoj općini

GODINA SVE MIŠA DNEVNO 10 TONA OTPADA

Dnevno se na ograđeno odlagalište u Odžaku odveze oko 10 tona otpada, a uglavnom se radi o takozvanom „kućnom otpadu“

Prema najnovijim podacima državne Agencije za statistiku, u BiH je u prošloj godini u prosjeku nastalo 396 kilograma komunalnog otpada po stanovniku, odnosno kilogram otpada na dan. Ukupna količina otpada prikupljena javnim odvozom u prošloj godini veća je za 10 posto u odnosu na prethodnu, a na odlagališta je odloženo 6,6 posto više otpada. Usluge javnog odvoza komunalnog otpada prosječno koristi 68 posto stanovništva, a ostatak od 32 posto populacije u ruralnim područjima ne koriste usluge komunalnih poduzeća. U ukupnoj količini prikupljenog otpada miješani komunalni otpad sudjeluje sa 92,4 posto, odvojeno prikupljeni komunalni otpad sa 6,1 posto, otpad iz vrtova i

parkova 1,1 i ambalažni otpad sa 0,4 posto. Tako kažu statistički podaci.

Kakva je situacija na području odžačke općine?

Prema podacima Javnog komunalnog poduzeća Komunalac, dnevno se na ograđeno odlagalište u Odžaku odveze oko 10 tona otpada, a uglavnom se radi o takozvanom „kućnom otpadu“. Odvozom smeća obuhvaćeno je 850 od ukupno tri tisuće domaćinstava u gradu, te oko 200 domaćinstava iz okolnih sela. Pridoda li se trenutnoj količini otpada, koji se organizirano dovozi i skladišti u deponiji, onaj iz domaćinstva čiji se otpad ne odvozi, podaci doista zabrinjavaju.

Ilija Ilić

KUŠANJE VINA

Nekim će članovima odžacke »Lipe« ovogodišnji posjet Kutjehu ostati u najljepšem sjećanju. Ne samo po divnoj prirodi, susretu sa starim znancima i prijateljima, obilasku kutjevačkoga dvorca i drevnih vinskih podruma čuvene »Valis aurea« (Zlatne doline) iz 13. stoljeća. Zahvaljujući

slušati ljude i koji ima smisla za opuštenost. Gosti sjede za okruglim stolom od masivne hrastovine. Ispred svakoga stoji čaša za kušanje vina (vidjeti sliku). Zdravko nas uči što je sve potrebno znati za procjenu vina. Ima tu puno stvari: pravilno držanje čaše; dva koraka u mirisanju vina

Sauvignon, Chardonnay, mlado vino Magdalena, Graševina kasne berbe 2010... Odlična vina! Jedino je Blaž prisiljen češće napuštati dvoranu kako bi predsjedniku »Lipe« telefonom objasnio zašto kasnimo. Nama se uopće ne ide kući; želimo ostati još koji sat! Ukratko:

Connoisseur Zdravko chez Krauthaker

susretljivosti organizatora puta Blaža Kovačevića, jedna je skupina izletnika imala čast posjetiti i Krauthakera, proizvođača nadaleko poznatih vina. Vinara koji je zlatne medalje osvajao čak i u Francuskoj, zemlji vina!

Sedam je članova provelo par sati u dvorani za kušanje vina. Namještena je s ukusom, jer se tu kuša više nego okus vina. Domaćin je očaravajući enolog (vinoslovac) Zdravko Ketović, čovjek koji zna

(pravilan položaj nosa u čaši); boja vina; debljina površine vina u čaši; način protresanja vina u čaši; »vinske suze« (tragovi vina na staklu nakon protresanja čaše); različita područja jezika osjetljiva na slatkoću, slanost i gorčinu; pravilan način ispijanja prvih kapi; zadržavanje vina na jeziku... Zdravko svakome osobno toči četvrtinu čaše. Posve opušteni, uživamo u jednom Krauthakerovu vinu za drugim: Graševina,

ispričavamo se onima koji su nas nestrpljivo čekali u autobusu. A Zdravko connoisseuru (vinopoznavatelju) sve čestitke! I obećanje: odlučili smo ponovno posjetiti Krauthakera, i to pojedinačno, osobnim automobilima. Uz Krauthakera: Živjeli! Salut!

Anto Knežević

ŠKOLSKO DVORIŠTE

Kao i prethodnih godina, tako su i ove školske godine učenici započeli akciju uređenja školskog dvorišta. Neke vrste bilja koje smo zasadili dobili smo od roditelja naših učenika,

a neke smo vrste kupili. Kao što vidite na slikama, u ovaj rad uloženo je puno vremena i strpljenja. Stoga naša poruka svim učenicima glasila bi da poštuju naš uloženi trud

zahtjevan posao kako bi svima bio ugodniji pristup školi. Ovim putem zahvaljujemo svima onim koji su doprinijeli ovakvom izgledu dvorišta.

Eko sekcija

GORANI

Uz potporu Društva prijatelja prirode Lipa posadeno je ove jeseni više desetaka sadnica: lipa, breza, hrasta, kestena, ... u gradskom parku, kod osnovne škole preko puta Hanki, kod područne škole u Potočanima, u Ulici XVI muslimanske brigade i na više drugih mjesta. Bila je ovo prilika da grupa osviještenih građana predvođena Anesom Osmanović i učiteljicom Ivankom Dubravac

pokaže svima nama da se može nešto korisno učiniti bez nekih velikih ulaganja, sa malo tuda i puno volje.

Koliko će ovih sadnica dočekati proljeće, da zamirišu ili da neko nađe u njihovoj krošnji hlad za vrijeme ljetne žege zavisi od one druge vrste ljudi koja misli da svoju moć mogu pokazivati uništavajući opšte dobro. Bilo bi lijepo da ova goranska nastojanja slijede i drugi, da gdje god

im to prostor dopušta posade neku voćku, drvo ili cvijeće i tako obogate svoju okolinu. Nije potrebno ponavljati nama svima poznate floskule o lokalnom djelovanju i globalnom mišljenju već te svoje spoznaje treba pretočiti u konkretne aktivnosti i ličnim primjerom pokazati mladim generacijama kao se treba odnositi na spram svoje životne sredine.

Ivo Lubina

Bobovac

Kutjevo

Podvučjakom

Vukovar

Slet

PRAVILNIK O UPRAVLJANJU AMBALAŽOM I AMBALAŽNIM OTPADOM

Federalno ministarstvo okoliša i turizma je u sklopu Generalnog sajma ZEPS 2011 i Osmog međunarodnog sajma metala ZEPS Intermetal, održalo promociju 'novog' Pravilnika o ambalaži i ambalažnom otpadu i Uredbe o naknadama za zagađivače zraka. Na ovoj prezentaciji nazočili su brojni gospodarski subjekti ambalažeri, reciklažeri, sakupljači otpada, komunalna preduzeća, nevladine udruge te mnogi istaknuti stručnjaci i profesori. Pravilnik propisuje pravila upravljanja ambalažom u proizvodnji, prometu i upotrebi ambalaže i pravila postupanja i druge uvijete prikupljanja, ponovnog korištenja, obnove i odlaganja, u skladu sa prioritetima i osnovnim načelima Zakona o upravljanju otpadom.

Odredbe ovog Pravilnika odnose se na svu ambalažu koja je stavljena u promet, te na sav ambalažni otpad koji je nastao na teritoriji Federacije BiH bez obzira na njegovo porijeklo, upotrebu i korišteni ambalažni materijal. Pravilnik se temelji na integriranom modelu, odnosno modelu prema kojem su privredni subjekti odgovorni za ispunjenje ciljeva prikupljanja ambalažnog otpada i organiziraju sustav prikupljanja ambalažnog otpada preko operatera sustava (organizacije), koju sami uspostavljaju.

Operater sustava (organizacija) plaća lokalnoj zajednici - komunalnim preduzećima troškove prikupljanja, sortiranja i transporta prikupljenog ambalažnog otpada, proporcionalno prikupljenoj količini. Lokalna zajednica je na taj način stimulirana da kontinuirano povećava prikupljanje selektiranog otpada. S druge strane gospodarstvo udruženo preko operatera sustava razvija lokalnu zajednicu kroz pokrivanje ovih troškova, a lokalnoj zajednici je omogućeno da na ovaj način razvija svoju komunalnu infrastrukturu. Krajnji korisnici ambalaže, tj oni koji generiraju ambalažni otpad su uključeni u programe edukacije i kampanje koje permanentno promoviraju primarnu selekciju otpada i uspostavljaju novi način postupanja s otpada i novu kulturu življenja. Ovim je potpuno zadovoljen princip tzv. podijeljene odgovornosti. Istaknut je veliki značaj na donošenju 'novog' Pravilnika o ambalaži i ambalažnom otpadu koji predstavlja važan zakonski okvir koji će urediti održivi sustav selektivnog razdvajanja različitih vrsta otpada kao što su: plastika, papir, staklo, metal, itd. Pravilnikom će se unaprijediti sektor reciklaže, obnavljati resursi, pojačati komunalna infrastruktura, otvoriti nova

radna mjesta i stvoriti bolji ambijet življenja za cijelu društvenu zajednicu kao i svakog pojedinca.

Ovaj Pravilnik predstavlja početak na izgradnji sustava selektivnog prikupljanja otpada, koji se u nastavku planiraju razviti i za otpadni elektronski i elektronički otpad, otpadne baterije i akumulatore, otpadne gume, otpadna ulja, itd. Uredba kojom se propisuju naknade zagađivačima zraka prema vrsti, količini i porijeklu emisije zagađujućih materija, definiraju obveznici plaćanja naknada, te se daju kriteriji za obračun naknade i korektivni podsticajni koeficijenti. Precizno se definiraju i obveznici plaćanja, a to su pravna lica koja uzrokuju zagađivanje zraka, i to zagađivači koji imaju u vlasništvu ili koriste pojedinačni izvor emisije štetnih plinova i/ili čvrstih čestica (prašine) iz pogona i postrojenja, a u nadležnosti su Federalnog ministarstva okoliša i turizma za izdavanja okolišne dozvole, kao i drugi zagađivači zraka iz županijske nadležnosti, ukoliko imaju godišnje emisije veće od jedne tone štetnih emisija. Uveoma pozitivnoj i konstruktivnoj diskusiji učešće se uzeli brojni privredni subjekti i istaknuti akademski građani.

Aktualan projekt „Smanjenje korištenja plastičnih kesa u BiH“, koji financira Europska unija

BIH NAJZAGAĐENIJA ZEMLJA U REGIJI

Predloženo je da se zakonskim propisima predvide poticaji za sve koji budu spremni razvijati tehnologije za proizvodnju biorazgradivih kesa, a da se proizvođačima i uvoznicima plastičnih kesa, koji ne ispunjavaju ekološke standarde, uvedu određeni nameti

Zaštita životne sredine čini se da sve više postaje u žiži interesiranja i na entitetskim razinama unatoč gospodarskoj krizi koja po nepisanom pravilu takve teme većinom gura pod tepih. Je li životna sredina doista tako aktualna tema ili je voda ipak došla do grla. Na jednom takvom sastanku u Banja Luci iznesen je i podatak da BiH godišnje potroši više od milijardu plastičnih kesa te da je osnovni problem što su proizvodne cijene tih kesa veoma niske, a kompletan proces reciklaže izuzetno skup. „U tom smislu napredak mogu donijeti

isključivo propisi u okviru nadležnih ministarstava obaju entiteta“, rečeno je u Banja Luci tijekom razgovara kojima je prisustvovao i projektmenadžer Centara civilnih inicijativa. Radi se zapravo o realizaciji projekta „Smanjenje korištenja plastičnih kesa u BiH“, koji financira Europska unija. Tim projektom predloženo je da se zakonskim propisima predvide poticaji za sve koji budu spremni razvijati tehnologije za proizvodnju biorazgradivih kesa, a da se proizvođačima i uvoznicima plastičnih kesa, koji ne ispunjavaju

ekološke standarde, uvedu određeni nameti. Na entitetskim vladama je da na koncu uredi oblast zbrinjavanja plastičnih kesa. Na sastanku su dogovoreni način i metode kako da se zakonski regulira oblast proizvodnje, prometa i uporabe plastičnih kesa, s obzirom na to da je, na osnovu istraživanja, procijenjeno da je BiH najzagađenija zemlja u regiji ovom vrstom otpada. Istaknuo je da se na rješavanju ovog problema angažiraju i proizvođači plastičnih kesa.

Ilija Ilić

U susret projektu gradnje obnovljivih izvora energije u Posavskoj županiji

PANELI USKORO I NA JAVNIM KROVOVIMA U ODŽAKU

Za realizaciju takvih projekata biti će investitorima uz naknadu ustupljen dio krovnih površina javnih institucija i nekoliko lokacija u poduzetničkoj zoni Sjever u Odžaku za gradnju mini elektrana na bio masu

Izgradnja obnovljivih izvori energije u Posavskoj županiji – bila je središnja tema razgovora Luke Jurića - načelnika odžačke općine i Marijana Oršolića - županijskog ministra gospodarstva i prostornog uređenja. Načelnik odžačke općine istaknuo je kako je ova općina zainteresirana za takve vrste projekata, a za njihovu realizaciju biti će investitorima uz naknadu ustupljen dio krovnih površina javnih institucija i nekoliko lokacija u poduzetničkoj zoni Sjever u

Odžaku za gradnju mini elektrana na bio masu. Kako navode stručnjaci, sunčeva energija može biti veoma efikasna na mnogim mjestima, a nove tehnologije omogućavaju efikasnu uporabu solarnih panela čak i kada je vrijeme oblačno ili kada nema dovoljno izravne sunčeve svjetlosti. Solarni paneli mogu biti montirani na krovovima, što eliminira problem nalaženja prostora i ulaganje u nove instalacije. Osim što ne zagađuje okolicu, osobina sunčeve energije je

njena cijena. Iako su inicijalni troškovi visoki, jednom kada se solarni paneli instaliraju oni osiguravaju besplatnu energiju koja će isplatiti početne troškove tijekom godina korištenja. Za gradnju kapaciteta i uporabu obnovljivih izvora energije u općinama Posavske županije zainteresirana je jedna njemačka tvrtka. Upotreba bio mase, sunca i vjetra kao energije pripada budućnosti i već sada o tomu valja razmišljati.

Ilija Ilić

RAZGOVOR O OKOLIŠU I OBIČAJIMA

Katarina Đogaš je odlična učenica 8. razreda osnovne škole u Odžaku. S njom je prije nekoliko tjedana razgovarao Anto Knežević. Ugodno se iznenadio kada je Katarina spomenula i negativne posljedice koje će imati izgradnja autoceste (koridor 5c) na okoliš. Kasnije su nastavili razgovor. Katarina je Anti postavila i tri pitanja.

Katarina i Anto

Katarina: Da li se današnji ljudi dovoljno brinu za očuvanje prirode?

Anto: Današnji se ljudi ne brinu dovoljno ni za očuvanje vlastita zdravlja i svoje djece, a kamoli za očuvanje prirode. Ljudi idu za pomodnim trendovima i profitom, a ne za stvarnim potrebama. Ljudi se ne žele odviknuti od usvojenih navika, pa makar one bile i štetne. Oni iz automobila izbacuju plastične vreće sa smećem u potok ili pokraj šume. Danas je pozivanje na ljudsku savjest poput zamolbe lopovu da ne krađe. Neuhvaćeni lopov od krađe ima materijalnu korist, a od poštenja ima jedino moralno zadovoljstvo. Međutim, čovjek ne može platiti račun za struju svojim ugledom ili poštenjem. Računi se moraju plaćati novcem. Službenika za šalterom ne zanima kako smo taj novac stekli. U neoliberalnom kapitalizmu dobrota nije unovčiva roba. Zato u školama više ne odgajamo djecu da budu dobri. Da zaključimo: prirodu ćemo zagađivati sve dok nam je jeftinije zagađivati nego čistiti zagađeno. Naravno, zagađivanje je dokaz čovjekove patologije, kratkovidnosti i sebičnosti. On želi zadržati lagodan

život, ovdje i sada. Njega ne zanima cijena koju plaćaju drugi ljudi. Njega ne zanima ni cijena koju će sutra plaćati čak i naša djeca, zbog opustošene prirode i narušenoga zdravlja.

Katarina: Je li u vrijeme tvog djetinjstva bilo čistije i zdravije?

Anto: Naravno, bilo je znatno čistije. Nije bilo hrpa odbačenoga plastičnoga i metalnoga otpada kao što ga danas ima pokraj potoka, u šumama i rijekama. Ljudi su bili siromašniji. Posjedovali su manje industrijskih proizvoda, a samim time i smeća. Hrana, voda, zemlja i zrak bili su zdraviji. Međutim, prije su ljudi više radili teške fizičke poslove. I higijenski su uvjeti bili lošiji nego danas (nedostatak kupaonica itd.). Više se umiralo i od bezazlenih bolesti. Danas ljudi, zahvaljujući brojnim lijekovima, žive duže. Međutim, danas su ljudi – zbog ubrzanijeg načina života, većeg stresa te viška nepotrebnih i štetnih informacija – nemirniji nego prije. Osim toga, i tisuće proizvedenih lijekova dodatno zagađuje okoliš. I tako se vrtimo u krugu.

Katarina: Na koji način se mogu sačuvati narodni običaji?

Anto: Nažalost, narodni se običaji teško mogu očuvati. Glavni je razlog da mediji i društvo nameću nove, često destruktivne oblike ponašanja. Globalni trendovi uništavaju gotovo sve lokalne vrijednosti koje se smatraju »nazadnima«. Ljudi se danas jednostavno stide narodnih običaja, domaće hrane, pa čak i rodnoga kraja kao nečega »zaostalog« i »nedovoljno sofisticiranog«. Coca cola je bolja nego domaći sok od zove, zar ne? Ne. Nije bolja, ali je više reklamirana. Coca cola je »in« i »cool«; zovin sok je »out«. A zapravo: od coca cole netko zarađuje profit. Od zovinog soka ne zarađuje nitko. Jednako tako nitko ne zarađuje ni od očuvanja narodnih običaja. Zato propadaju mjesni običaji i tradicije.

Anto Knežević

TAJNA USKRŠNJIH OTOKA

Nijedan otok na svijetu nije toliko usamljen kao što je Uskršnji otok. Smješten je u beskrajnom Pacifiku, nasuprot čileanske obale, ali je od nje udaljen više od 4000 kilometara. Prvi otočki susjedi nalaze se na sjeveru, u Polineziji, i udaljeni su gotovo nezamislivih 3800 kilometara. Zbog toga se na Uskršnji otok rijetko dolazi brodom, a avioni na jedinoj avionskoj liniji iz Santijaga (Čile) polijeću samo dva puta tjedno. U njima je teško dobiti mjesto i karte se nerijetko rezerviraju i godinu dana unaprijed.

Pored karakteristične usamljenosti, Uskršnji otok krije i nebrojne tajne. O njegovoj prastarjoj zagonetnoj prošlosti gotovo se ništa ne zna. Ali se zna da je na otoku živio narod koji je imao svoju kulturu, svoju povijest i svoj jezik. Stoljećima su otočani na posebnim daščicama strpljivo bilježili kronike svog vremena, ali su katolički misionari, proglašavajući ih "đavoljim djelom", sve uništili i spalili, namećući gostoprimitivnim otočanima svoja vjerovanja. Tako su završila najdragocjenija svjedočanstva iz povijesti najmisterioznijeg otoka na svijetu. Posjetiće Uskršnjeg otoka najviše fascinira uobičajeni prizor: svuda, duž kamenitih obala uzdižu se

kameni džinovi, "moai", nerijetko i 22 metra visoke statue od tvrdog vulkanskog kamenja. Ima ih ukupno 276 i očigledno predstavljaju ljudska tijela sa duguljastim glavama, velikim ušima i ovalnim očima čije su bionjače pravljene od morskog sedefa. Osim toga, 53 kamena kolosa imaju na glavi i čudnovate crvene kamene šešire.

Nitko danas ne zna točno u koju su svrhu preci današnjih stanovnika otoka pravili "kamene bogove", niti koga su ti šutljivi kolosi uopće predstavljali. Po mišljenju većine istraživača, oni nikako ne predstavljaju otočane, jer tipični oblik lica kamenih statua uopće ne odgovara njihovom obliku lica.

Postoji bezbroj teorija i bezbroj neuvjerljivih odgovora. Ipak, najnovija teorija koju su postavili američki naučnici, govori o njihovoj nevjerojatnoj sličnosti sa likovima sa statua, pronađenih u ruinama najstarijeg južnoameričkog grada Tiahuanakau. Ovaj grad na Andama, nalazi se u blizini legendarnog jezera Titikaka, u samom graničnom području između Perua i Bolivije, poznat je po čuvenoj Kapiji Sunca, najvrednijoj arheološkoj ostavštini čije šifre i kodove znanost još uvijek nije uspjela da dešifrira. Povijest Tiahuanaka zadire u najdublje virove vremena a puni sjaj doživio je prije skoro tri tisuće godina. Njegovi h r a m o v i , popločani trgovi i veličanstveni kameni kipovi, svjedoče o visokoj r a z v i j e n o j kulturi čiji su pripadnici oko 1100. godine i z n e n a d a napustili sve što su d o t a d a podizali i nestali

u nepoznatom pravcu. Prema drevnim legendama, tada vladajući bog-kralj Kon Tiki pretrpio je u jednom boju užasan poraz i nakon toga se sa malobrojnomo svitom preživjelih povukao preko mora - možda na Uskršnje otoke?

Udaljenost - kako će se ispostaviti - nije mogla da bude razlog koji bi to onemogućio. Norveški istraživač Tor Hejerdal to je 1947. godine i dokazao svojim splavom Kon-Tiki, napravljenim prema antičkom uzoru. Prepuštajući se pacifičkim vjetrovima i morskim strujama, Hejerdal je uistinu sa peruanske obale uspio stići do Polinezijskog otočja. Ako je stvarno bilo tako, onda se realno može zamisliti da su relativno primitivni i gostoprimitivni polinezijski otočani kao bogove prihvatili bjegunce iz Tiahuanaka, koji su bili na visokom kulturnom nivou i koji su im podizali kamene spomenike nalik bogovima u koje su vjerovali. Najstarije legende najčešće govore o zagonetnim misionarima što su stigli iz dalekih zvjezdanih prostranstava donoseći narodima Pacifika i Južne i Srednje Amerike visoka znanja iz matematike, astronomije i graditeljstva.

Ali, ma kako vjerojatna bila ova teorija - čovjek zasigurno nikada neće saznati da li je ona i točna.

MALO NAS JE AL' NAS IMA

Ujedinjeni narodi objavili su da na Zemlji već živi sedam milijardi ljudi. Žele li sugerirati da doista trebamo strahovati od te brojke? The Guardian objašnjava zašto je sedam milijardi previše, no još uvijek održivo ako ljudi promijene mentalitet i stil života. Bilo je potrebno tisuće godina da bi ljudska populacija dosegla svoju prvu milijardu. Dogodilo se to početkom 19. stoljeća. Odonda nadalje milijarde su počele kapati sve većom brzinom, a put od šeste do sedme prevalili smo u samo 12 godina – od 1999. do 2011. Planet Zemlja, piše The Guardian, postao je 'planet Čovječanstvo' i ljudska vrsta danas potpuno dominira i kontrolira ostale forme života te toliko duboko utječe na prirodni okoliš da možemo bez pretjerivanja reći da smo ušli u geološki period Antropocena. Da Zemlju naseljava nekoliko stotina milijuna ljudi, ne bi bilo nikakve pretjerane svijesti o tome kako živjeti a da se sačuvaju prirodni resursi. Realnost brojki nas pak primorava povesti najstrože računa o svim detaljima svakodnevnog života, od toga kako se hranimo i kako putujemo, do toga kako sačuvati energiju, okoliš, floru i faunu koja nam je jedini poznati suputnik u svemiru. Nije problem u nedostatku prostora. Čitava bi svjetska populacija stala u jedan Los Angeles i još bi eventualno imali mjesta za pomicati ramena. Problem je u našim potrebama, željama i

pohlepi, baš kao i u brutalnoj nejednakosti u potrošnji energije između pojedinih regija svijeta. Treba također priznati da nema ljudskog bića, koliko god siromašno bilo, koje bi moglo izbjeći interakciju s okolinom i zbog toga koliko nas ima, znači više nego ikada. Štoviše, iskustvo pokazuje da se najveća potrošnja energije po glavi stanovnika događa u društvima koja se naglo industrijaliziraju - dovoljno je uzeti primjer Kine ili Indije. Niskorazvijene zemlje gdje žene rađaju kada žele i kada ne žele, gdje roditelji sa sedmero djece postaju bake i djedovi s ekspanzionalno više unučadi, predstavljaju najveći rizik za skorbu budućnost jer potomstvo postaje dio industrijskih transformacija i tvori novonastali srednji sloj koji troši neusporedivo više prirodnih resursa. S druge strane, mnoge industrijalizirane zemlje također rastu u broju stanovništva, što predstavlja momentalnu, a ne projiciranu prijetnju. SAD, recimo, koji je na vrhu potrošačke piramide.

Ekološki program UN-a nabrojao je tekovine Antropocena: neće biti dovoljno čiste vode za dvije trećine svjetske populacije za otprilike 14 godina, pola šuma je već nestalo za potrebe industrijalizacije, a do sredine ovog stoljeća mora će izgubiti riblji fond. Životinjske vrste sve je teže očuvati unatoč rezervatima koji niču kao gljive poslije kiše. Riječ je o staništima

koja su neadekvatna jer su pod potpunom kontrolom ljudi. UN također predviđa da bi do kraja 21. stoljeća na Zemlji moglo biti između 6.2 i 15.8 milijardi ljudi. Ovisno o tome koliko ćemo ozbiljno shvatiti problem nataliteta. Planet se još uvijek može nositi sa sedam milijardi ljudi ako se napravi odlučni i beskompromisni zaokret prema zelenim tehnologijama, očuvanju voda i energije. Još važnije, ako se stvori globalna svijest da su žene autonomne te da odluku o rađanju trebaju donositi potpuno slobodno. Postoje analize koje pokazuju da kada bi to bio slučaj sa svakom ženom, rast populacije pao bi na ispod nešto više od dva djeteta po ženi, što je sada slučaj, te bi broj stanovništva dosegao vrhunac oko 2050, a nakon toga počeo padati. Guardianov autor misli da su institucije i društva prilično efikasna kada je riječ o kontroli nataliteta. Test na kojem redovito padaju je zaustavljanje klimatskih promjena, očuvanje voda i općenito ekosustava od štetnog utjecaja ljudi. Zaustavljanje rasta populacije je bitno, ali je i najjednostavnija zadaća u sveukupnoj promjeni načina na koji se čovjek odnosi prema vlastitom staništu. Logično, mijenjati svijest pojedinaca s riječima da imaju daleko veća prava nego što misle je neusporedivo lakše nego mijenjati svijest vlada i industrijskih divova s riječima da imaju daleko veće dužnosti nego što misle.

Redakcija

VIZIONAR I KARIZMATIK (I dio)

STEVE JOBS, osnivač i bivši direktor Apple-a, preminuo je u 56. godini života. Tužnu vijest objavila je agencija AP, a ubrzo ju je službeno potvrdila i uprava Apple-a u priopćenju za medije u kojem se navodi: "S tugom moramo priopćiti da je preminuo Steve Jobs. Njegova briljantnost, strast i energija bili su izvor nebrojenih inovacija koje su obogatile i poboljšale naše živote. Svijet je zbog Stevea bio nemjerljivo bolji. Ali najveću ljubav imao je prema svojoj supruzi Laurene i svojoj obitelji. Naša srca su uz njih, kao i uz sve koje je Steve dodirnuo svojim nevjerojatnim darovima". "Apple je izgubio vizionara i kreativnog genijalca, a svijet je izgubio nevjerojatno ljudsko biće. Oni među nama koji su bili dovoljno sretni da poznaju Stevea i rade s njim izgubili su dragog prijatelja i inspirativnog mentora. Steve je iza sebe ostavio kompaniju koju je samo on mogao stvoriti i njegov će duh zauvijek biti utkan u temelje Apple-a", stoji na službenim stranicama informatičkog giganta iz Palo Altoa. Koristimo priliku da o ovom inovatoru koji je svojim inovacijama promijenio svijet napišemo nekoliko riječi. Pa krenimo redom:

Pri samom kraju pontifikata, prije nekih tridesetak godina, Papu Pavla VI vatikansko je osoblje jedne noći probudilo u pola pet ujutro – hitno je s njime telefonski želio razgovarati tadašnji šef američke diplomacije Henry Kissinger. Poziv ostvaren mimo svakog protokola brzo se razotkrio kao lažan premda vremenski i snom još uvijek omamljen Papa isprva nije primijetio kako glas koji mu se

obraća iz telefonske slušalice ne nalikuje bojom ni intonacijom glasu njegova prijatelja Kissingera. Nazvao ga je, zapravo, Steve Wozniak, čarobnjak za tehnologiju iz tandema koji je osnovao jednog od najvećih IT giganta, Apple, želeći bezobraznom šalom potencijalnim kupcima demonstrirati moć takozvanog blue-boxa. Riječ je o uređaju s kojim je bilo moguće varati telefonske kompanije na način da ga se spoji između telefona i telefonskog priključka – zvuk posebne frekvencije kojeg je proizvodio blue-box davao je signal centrali da se poziv ne tarifira. Ideju o pozivanju Pape smislio je Steve Jobs, druga polovica tandema koji je stvorio Apple, ekscentrik i šaljivdžija kudikamo manjih hakerskih vještina od Wozniaka, no jednako natprosječno talentiran za biznis kao što je ovaj bio za matematiku, elektroniku i programiranje. Blue-box je bio njihov prvi zajednički proizvod, no osim podebljanog džeparca, dvojica studenata koji su više vremena provodili u lokalnom klubu kompjuterskih zaljubljenika nego na sveučilištu, njime nisu ostvarila neku osobitu dobit. Svejedno, blue-box im je dao dovoljno samopuzdanja da pokušaju stvoriti i neki ozbiljniji proizvod, pa je Wozniak svoje urodene inženjerske sposobnosti iskoristio za smišljanje najbržeg, najmanjeg i najelegantnijeg osobnog računala tog doba. Jobs ga je tjerao da ga u njegovoj garaži u Silicijskoj dolini dodatno dotjeruju, pomažući mu pritom svesrdno, posebice kada je u pitanju bio dizajn – inzistirao je da njihovo računalo ima kućište od

drva. Želeći tek impresionirati svoje kolege iz kompjuterskog kluba i zaraditi koju kintu više no što im je pošlo za rukom s uređajem za varanje telefonskih kompanija, nisu ni slutili da su kreirali prvo pravo osobno računalo, debelo prije no što je IBM stvorio famozni PC.

Steve Jobs je drvenu kreaciju nalik pisačem stroju postavio u izlogu trgovine s tehničkom robom jednog svojeg poznanika, određivši za njega – upravo u svojem ekscentričnom stilu – dovolju cijenu od 666 dolara. Računalo je bilo prodano u trenu, a stigle su i brojne narudžbe zainteresiranih zaljubljenika u tehniku koji su ga u jednom od svojih redovitih pohoda u spomenutu trgovinu vidjeli. Kako bi mogao financirati proizvodnju koja bi udovoljila toj potražnji Jobs je prodao svoj kombi i Wozniakovu najveću ljubav – HP-ov znanstveni kalkulator, sakupivši tako 1.300 dolara. Bilo je to dovoljno novca da, uz još ponešto dolara posuđenih od lokalnih vlasnika prodavaonica s tehničkom robom, pokrene tvrtku. Dijelio ju je vlasnički s Wozniakom, no ovaj je i dalje bio zaposlen u drugoj kompaniji, HP-u, gdje je uživao sigurnost redovnih primanja. Jobsa sigurnost nikada nije zanimala, pa čak posebno ni novac, već biznis te ono što prati uspješne biznismene – uspjeh i ugled među rivalima koji se bave sličnim poslom. Nakon što se u Silicijskoj dolini pročulo o izuzetnom drvenom osobnom računalu, put ka ostvarenju tih ambicija bio mu je uvelike olakšan. Uvjerio je Arthura Rocka, financijaša koji je svojim kapitalom sudjelovao i u stvaranju

Intela, da u njegov biznis uložić čak 250 tisuća dolara - bilo je to dovoljno za stvaranje itekako ozbiljne kompanije, s ozbiljnom proizvodnjom. Steve Jobs je tvrtku odlučio nazvati Apple, no ni sam kasnije nije znao objasniti zbog čega – zato što su njegovi omiljeni Beatlesi svoju diskografsku kuću nazvali Apple Records ili zato što je kao klinac u Oregonu prve džeparce zarađivao kao berač jabuka. Ono čega se sjeća je detalj koji zorno ilustrira njegov istančan osjećaj za spoj dizajna, marketinga, ideje i biznisa. Pri smišljanju logotipa tvrtke, Jobsu je na pamet pala ideja koju je smatrao sjajnom – jabuka mora biti zagrizena jer se riječ "bite" koja ne engleskom znači "zagristi" izgovara isto kao i "byte", osnovna jedinica kojom se u informatici označava količina podataka.

Još jedan detalj iz tih vremena jednako slikovito dočarava drugu osobinu Steva Jobsa, njegovu prgavost. U trenucima kada se imenovala prva Uprava Apple-a, i kada je Wozniak konačno ostavio posao u HP-u, inzistiralo se da svi zaposlenici nose bedževe na kojima će, između ostalog, biti ispisani i jedinstveni broj – oznaka po kojoj će se moći vidjeti kojim su se redom pojedinci zapošljavali u tvrtki. Steveu Wozniaku Uprava je dodijelila redni broj 1 jer je on taj koji je inženjerski osmislio Apple ova računala – Steveu Jobsu pripala je oznaka s rednim brojem 2. Užasno ga je to razljutilo jer je formalno ipak on bio prvi zaposlenik tvrtke, a i smatrao se jednako zaslužnim za njezin razvoj, bez obzira što se njegovo sudjelovanje u izgradnji računala svodilo uglavnom na njihov izgled. Uprava je odbila zamijeniti njegov broj s Wozniakovim, pa je osmislio kompromis – njegov će redni broj biti nula! Nula je ionako, objašnjavao je nevješto, u matematičkom modelu kojeg koriste programeri prvi redni broj, ispred jedinice. Tada je imao tek 21 godinu, a s novcima Arthura Rocka naručio je izradu prvih tisuću primjeraka računala Apple II koje se moglo spojiti na televizor i koje se kasnije proizvelo u toliko puno primjeraka da je pola desetljeća bilo najprodavanije osobno računalo na svijetu. Početnih četvrt milijuna dolara Jobs je s tim računalom pretvorio u 139 milijuna. Tri godine kasnije dionice Apple-a prvi su put izlistane na svjetskim burzama, što ga je u trenu učinilo slavnim i beskrajno bogatim.

Ilica Vidović

Smeće na rijeci Bosni

Zalazeći u mnoge sokake duž korita rijeke Bosne, nemalo budemo iznenađeni koja se to količina otpada nalazi u svakom od njih. Zanimljivo, ali svako selo ima svoj specifikum po količini i vrsti otpada koji bacaju. Primjetio sam tako da Prudani i Dubičani, bez ikakvog straha da će ih neko možda i vidjeti da bacaju „nešto“ pa ako ih i vidi, bacit će mu tik iznad glave, obično bacaju uginule ili ubijene domaće životinje, ostatke otpada sa mjesnih grobalja (lampione, plastično cvijeće, itd.) te kabasti otpad (trosjedi, šporeti, fotelje, itd.). Balegovčani te Adaćani i oni Odžaćani koji imaju malo krupnije mašine, najviše preferiraju građevinski otpad, a što bi se reklo, ostatci srušenih kuća, betonski zidovi puni armature koja štrči iz istih, cigle, blokovi, crijep. Osim tog, primjetan je i upliv ugostiteljskog otpada, (razbijene čaše, flaše, čepovi, pvc tanjuri, viljuške, kašike, noževi, pvc flaše, itd.), što dolazi od nadobudnih „gazda“ kojima je zapela marka u džepu pa ne žele pošteno da plate Komunalcu taksu za odvoz smeća. Šetajući tako sokakom prema ex fazaneriji, na kojoj se redovito jednom u godini okupi svita motorista, ulaznicu ćete uredno platiti, a možete iza kulisa vidjeti sav javašluk od smeća koji ostavi organizator nakon te „kulturne“ manifestacije. Krećući se uzvodno, kroz grad pa onda lijevo pored Boskoma, ona ulica znate, zove se Bosanska, eh ona vam isto tako vodi ka rijeci Bosni. To je ulica, ulica za koju znaju svi Odžaćani koji su, vrativši se u Odžak iz bjelosvjetskih zemalja, zaboravili da treba i u svom gradu nabaviti kantu za smeće te platiti naknadu za odvoz smeća. Pa zašto bi kad ima pored puta, samo otvoriš gepek ili prošetaj s kolicima, čitaj tačkama, lagano rdneš, ne treba puno ni zamahivati, može koja kesa i na putu ostat, nema veze. Eh, to je nadasve zanimljivo nalazište svakakvog smeća. Tu se može naći sve - od igle do lokomotive, o miomirisima da i ne pišem, možda neko iz općine doručkuje dok čita ovaj članak. Ako budete šetali ili se vozili ovim sokacima, nemojte se puno nervirati zbog toga šta ćete sve vidjeti, čuvajte se da vas ne pogodi flaša u glavu ili kojim slučajem svježe ubijeni pas avlijaner, fotke koje uslikate nemojte se truditi pokazivati inspekcijama jer to nije njihova nadležnost (još uvijek se ne zna čija je).

Glavu gore jer Posavina je raj za lov i ribolov.

PLAN RADA DRUŠTVA

18.12.2011.g.

BRUSNICA - kružno

- polazak: 11.00 sati, škola u Vrbovcu
- organizatori: Manda (031778178) i Blaž (063618935)

08.01.2012.g.

Novogodišnji susret - NJIVICE

- prijava : do 05.01.2012.g.
- organizatori: Ivanka Đ. (063821853) i Tiho (063341332)

14.01.2012.g.

Memorijalni uspon na INAČ

- organizatori: Asmer (063500454) i Goran M. (063883465)

29.01.2012.g.

Izlet LIPA

- polazak: 11.00 sati, groblje Srnava
- organizatori: Pavo V. (063341303) i Suljo (063341178)

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

05.12.

DAN DOBROVOLJNOG RADA ZA EKOLOŠKI
NAPREDAK

10.12.

DAN LJUDSKIH PRAVA

11.12.

SVJETSKI DAN PLANINA

29.12.

MEĐUNARODNI DAN BIOLOŠKE RAZNOLIKOLISTI

01.01.

DAN MIRA

10.01.

SVJETSKI DAN SMIJEHA

26.01.

SVJETSKI DAN OBRAZOVANJA O ZAŠTITI ŽIVOTNE
SREDINE

Redakcija